

Nederweert, Merenveld

rapport 1053

Nederweert, Merenveld

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

X.J.F. Alma en K.M. van Domburg

Met een bijdrage van: F. Zuidhoff

Colofon

ADC Rapport 1053

Nederweert, Merenveld
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteurs: X.J.F. Alma & K.M. van Domburg.
Met een bijdrage van F. Zuidhoff
In opdracht van: Gemeente Nederweert Projectbureau
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, november 2007
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D. Gerrets'. The signature is stylized and written in a cursive script.

D.Gerrets

ISBN 978-90-6836-043-1

ADC ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	8
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	9
1.4 Opzet van het rapport	9
2 Methoden	11
3 Resultaten	13
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	14
3.2 Sporen en structuren	14
3.3 Vondstmateriaal	16
4 Synthese	17
4.1 Algemeen	17
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	17
5 Conclusie	20
5.1 Waardering van de vindplaats	20
5.2 Selectieadvies	20
Literatuur	23
Lijst van afbeeldingen en tabellen	23

ADMINISTRatieve GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGEBIED

<i>Provincie:</i>	Limburg
<i>Gemeente:</i>	Nederweert
<i>Plaats:</i>	Nederweert
<i>Toponiem:</i>	Merenveld
<i>Kadastrale gegevens:</i>	N.v.t.
<i>Kaartblad:</i>	58A
<i>Coördinaten:</i>	NO 180.800/366.925 NW 180.600/366.930 ZO 180.901/366.628 ZW 180.636/366.604
<i>Projectverantwoordelijke:</i>	Drs. D.A. Gerrets
<i>Bevoegd gezag:</i>	Provincie Limburg
<i>Deskundige namens het bevoegd gezag:</i>	Dhr. P.G. van der Gaauw
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	22393
<i>ADC-projectcode:</i>	4207216
<i>Complex en ABR codering:</i>	NXX
<i>Periode(n):</i>	IJzertijd, (Volle) Middeleeuwen
<i>Geomorfologische context:</i>	Hoge zwarte enkeerdgronden in lemig fijn zand
<i>NAP hoogte maaiveld:</i>	32,70 – 33,00 + NAP
<i>Maximale diepte onderzoek:</i>	1 meter
<i>Uitvoering van het veldwerk:</i>	01 mei 2007 – 04 mei 2007
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	Provinciaal Depot Limburg

Samenvatting

In opdracht van de Gemeente Nederweert heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Merenveld. In het gebied, dat begrensd wordt door de Winnerstraat, de Ospelseweg en de Kanaaldijk, zijn 15 proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 1500 m². Tijdens het onderzoek zijn overblijfselen aangetroffen uit de (Volle) Middeleeuwen en de IJzertijd. In het zuidwesten van het onderzoeksterrein zijn sporen van een bootvormige huisplattegrond uit de (Volle) Middeleeuwen gevonden, die waarschijnlijk tot het Dommelen-type behoort. In het centrale gedeelte zijn twee greppels uit de IJzertijd aangetroffen. Mogelijk vormen deze, ook gezien de relatief grote hoeveelheden aardewerk uit deze periode, een erfafscheiding.

Geadviseerd wordt het onderzoeksgebied in situ te behouden. Wanneer dat niet mogelijk is, wordt aangeraden in het zuidwesten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de deels aangetroffen middeleeuwse huisplattegrond, een Definitief Archeologisch Onderzoek uit te (laten) voeren. Daarnaast wordt geadviseerd het noordelijke en centrale gedeelte van het onderzoeksterrein nader te onderzoeken door middel van het aanleggen van enkele extra proefsleuven. (Afb. 5)

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN			
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden
Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1500 na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450 na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12 voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800 voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800 voor Chr.

1 Inleiding

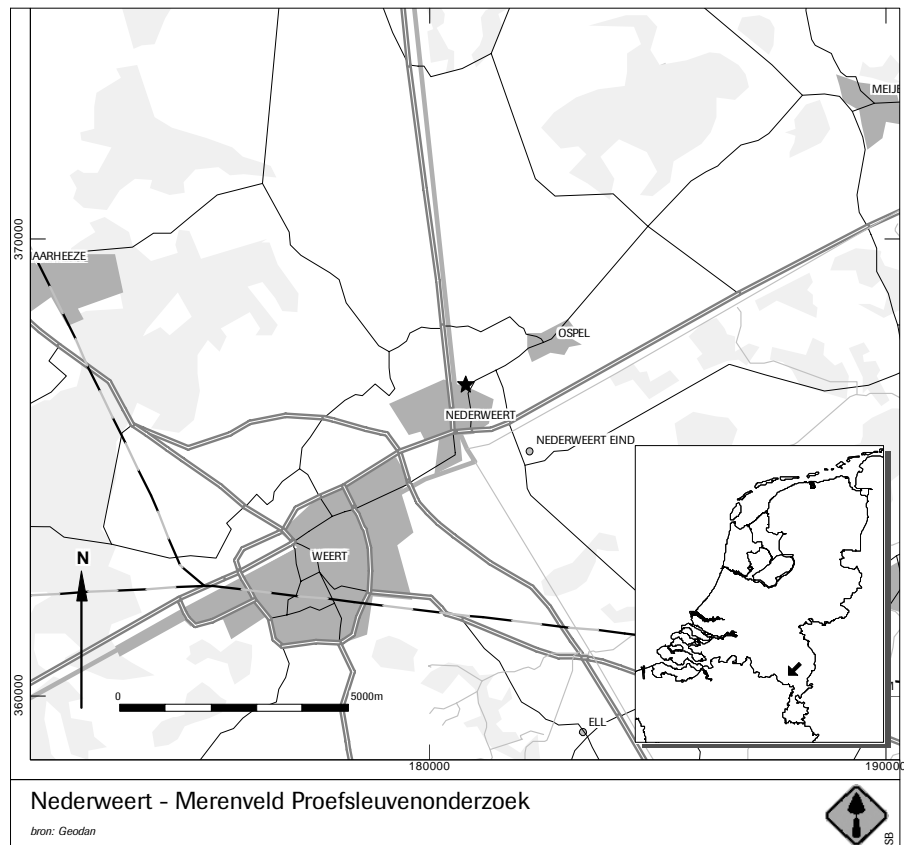
1.1 Algemeen

In opdracht van Gemeente Nederweert Projectbureau heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Merenveld (afb. 1). In het plangebied is men voornemens om nieuwbouw van huizen te realiseren. Vooronderzoek (zie §1.2) heeft aangetoond dat zich op deze locatie een oude akkerlaag bevindt met mogelijke nederzettingssporen uit de Volle Middeleeuwen en eventuele bewoningssporen uit oudere periodes. (Zie voor periodisering tabel 1). De voorgenomen bouwplannen zullen eventueel aanwezige archeologische resten aantasten.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 7,75 ha en is momenteel in gebruik als akkerland. Het gebied wordt begrensd door de Winnerstraat, de Ospelseweg en de Kanaaldijk. In het gebied zijn 15 proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 1500 m².

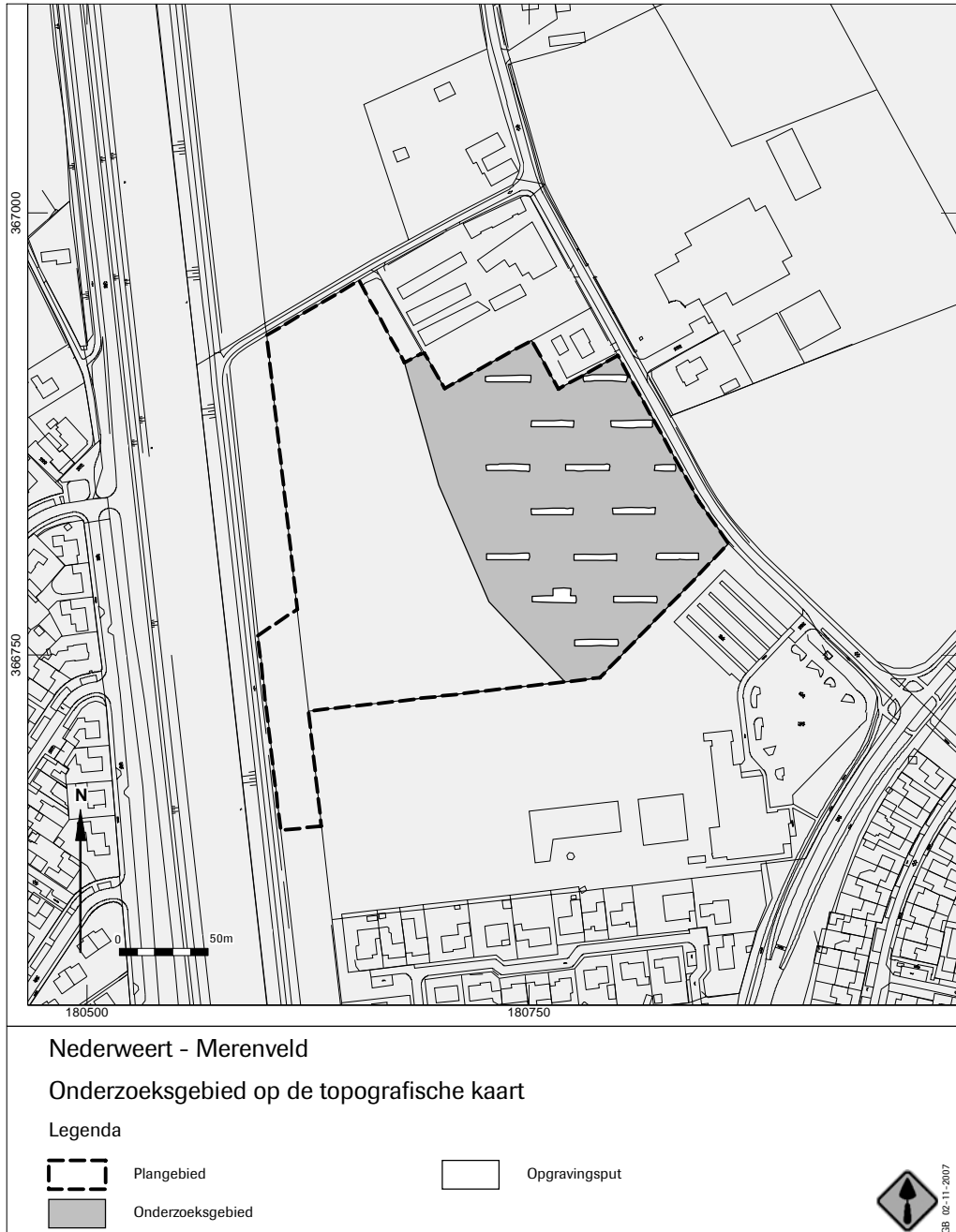
Het veldwerk is uitgevoerd tussen 01 mei 2007 en 04 mei 2007. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door J.A.M. Oude Rengerink van Oranjewoud bv is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door M.H. Verhoeven van de Provincie Limburg, afdeling CWZ te Maastricht. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot Limburg te Maastricht.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: X. Alma (projectverantwoordelijke / veldarcheoloog), A. Hakvoort (senior archeoloog), S. Kodde (veldassistent) en E. Koppen (kraanmachinist van de firma L.A.W. Tol bv). Senior archeoloog was D.A. Gerrets. De directievoerder voor dit project was J.A.M. Oude Rengerink (Oranjewoud bv). De contactpersoon bij Gemeente Nederweert Projectbureau was Mevr. T. Franssen-Slenter. Het aardewerk is bestudeerd door S. Bloo en S. Ostkamp.

Afb. 1a. Kaart van Nederland met de ligging van Nederweert

¹ Oude Rengerink, J.A.M., 2007.

Afb. 1b. Locatie van het plangebied en het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

1.2 Vooronderzoek

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied Nederweert Merenveld is in mei 2006 in het onderzoeksgebied een eerste archeologische inventarisatie uitgevoerd door Oranjewoud BV.² Dit onderzoek wees uit dat ter plaatse een esdek aanwezig was met eronder een oude akkerlaag. Hierdoor zijn eventueel te verwachten grondsporen hoogstwaarschijnlijk intact gebleven. Aardewerkvondsten in de boringen gaven een indicatie voor menselijke activiteiten in de (Volle) Middeleeuwen.

² Oude Rengerink, J.A.M., 2006.

Door de aanwezigheid van zogenaamde 'enkeerdgronden' heeft de locatie op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) een hoge verwachting. Eveneens is uit de omgeving een groot aantal vindplaatsen bekend uit de periode van het Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd.³ Naast de bekende vindplaatsen zijn in de directe omgeving, bij het buurtschap Strateris, enkele archeologische waarnemingen gedaan. Archeologische monumenten zijn niet in de omgeving aanwezig.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.⁴

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen. Het is echter waarschijnlijk dat de getrokken conclusies bijgesteld moeten worden indien de vindplaats in de toekomst volledig wordt opgegraven.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

1. Wat is de bodemopbouw binnen het plangebied?
2. Wat is de bodemkwaliteit (gaafheid)?
3. Hoe dik is de verwachte oude akkerlaag? En op welke diepte t.o.v. NAP bevindt het zich?
4. Zijn antropogene grondsporen aanwezig?
5. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig per periode, wat is per periode de vondstdichtheid en kwaliteit?
6. Bevinden zich binnen het plangebied archeologische resten en/of sporen uit de (Volle) Middeleeuwen, en zo ja, waaruit bestaan deze?
7. archeologische resten en sporen uit de post-Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd? En zo ja, waaruit bestaan deze?
8. Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de aangetroffen archeologische resten?
9. vindplaats?
10. Wat is de exacte locatie van de archeologische resten?
11. Wat is de diepte (t.o.v. maaiveld) en de hoogteligging (t.o.v. NAP) van de archeologische resten
12. Wat is de aard van de vindplaats
13. Hoe kunnen de aangetroffen archeologische resten worden gewaardeerd?
14. Welk advies kan op basis van de resultaten van het archeologische proefsleuvenonderzoek worden gegeven voor de omgang met archeologische waarden?
15. Kan op basis van de resultaten iets gezegd worden over de landschappelijke setting?
16. Kan op basis van de onderzoeksresultaten iets worden gezegd over een bepaalde functie van de aangetroffen sporen en structuren?
17. Vullen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek het eerder uitgevoerde bureau- en veldonderzoek aan?
18. Vullen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek de bewoningsgeschiedenis van Nederweert aan?
19. Hoe verhoudt zich dit met het beeld dat we hebben van de regio?
20. Zijn er onder het bereikte vlak nog archeologieverdachte lagen aanwezig (uit de periode van vóór de Middeleeuwen) die ten tijde van de realisatie van de gewenste herontwikkeling bedreigd worden? Zo ja wat zijn hiervoor de aanbevelingen op basis van het uitgevoerde onderzoek?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar

³ Archis nrs. 16012, 31125, 404974, 403990, 401389, 56557.

⁴ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998.

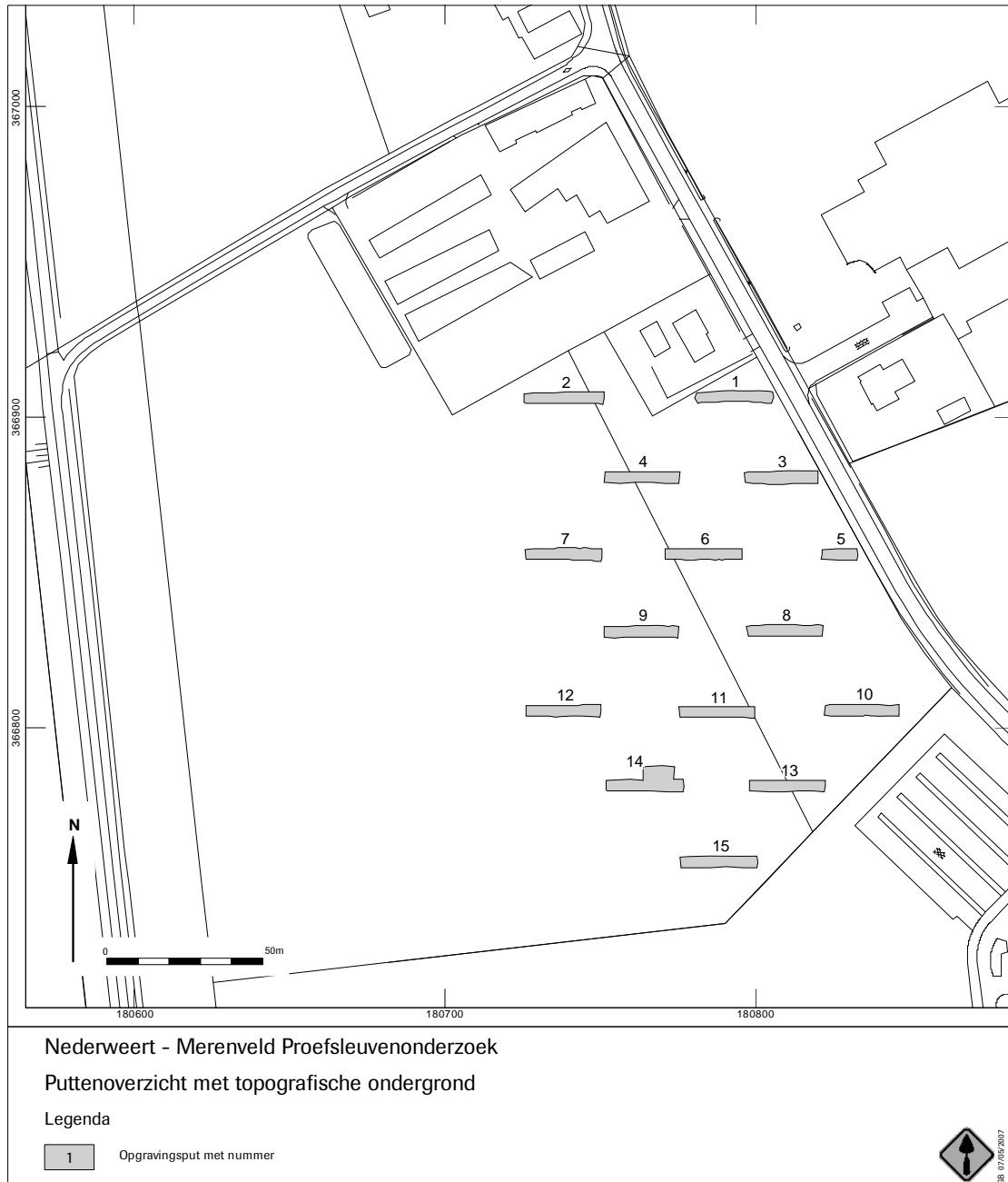
de basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan plaatsvinden. Bij dit synthetiserend onderzoek kan, indien nodig, altijd worden teruggegrepen op de basisgegevens. Deze gegevens bevinden zich achterin dit rapport.

In dit rapport zijn de resultaten verwerkt van het IVO in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens worden de resultaten van dit onderzoek besproken. Hierbij wordt aandacht besteed aan het fysisch geografisch onderzoek, de sporen en structuren en het vondstmateriaal. Hoofdstuk 4 betreft de synthese van onderzoek, waarbij de gestelde onderzoeksvragen beantwoord zullen worden. Hoofdstuk 5 tenslotte bevat de belangrijkste conclusies van het onderzoek, verwoord in een waarderings- en selectieadvies.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.⁵ Tijdens het IVO zijn 15 proefsleuven (of putten) aangelegd, waarmee een dekkingspercentage van 19% werd bereikt. De proefsleuven zijn in een hexagonaal grid aangelegd (afb. 2). Ze hadden een breedte van 4 meter en een lengte van 25 meter met een oost-west oriëntatie. Per put zijn twee vlakken aangelegd. Een tussenvlak direct onder het esdek, op de oude akkerlaag. Dit tussenvlak is alleen gedocumenteerd indien zich er sporen bevonden. Het tweede vlak is aangelegd direct onder de oude akkerlaag.

Afb. 2. Overzicht van de putten.

⁵ Oude Rengerink, J.A.M., 2007.

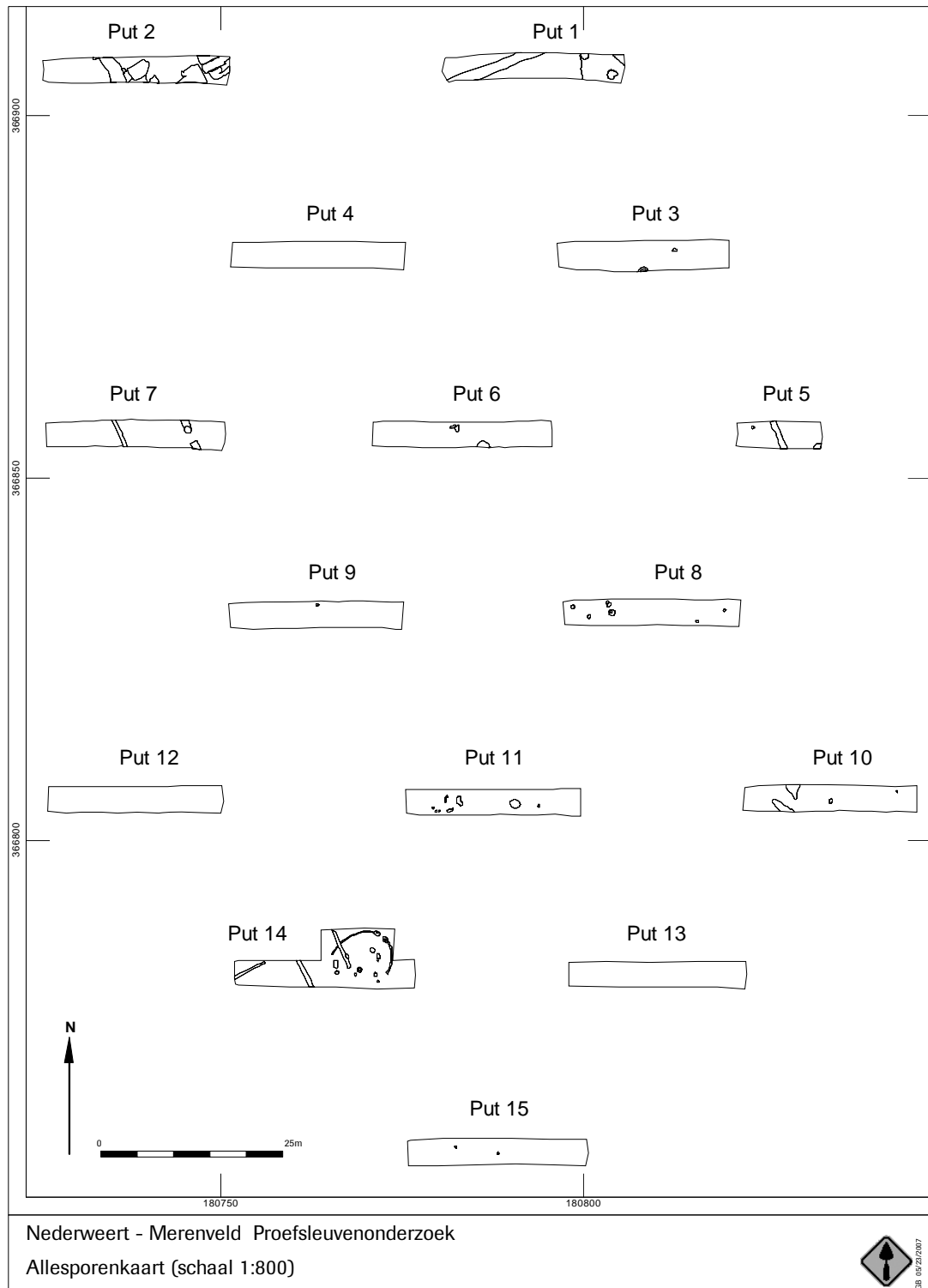

De vlakken zijn machinaal aangelegd met gladde bak . Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 4 x 5 m verzameld. Aangezien geen bijzondere vondsten zijn aangetroffen, zijn gedurende het onderhavige onderzoek geen puntvondsten ingemeten. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en getekend met Robotic Total Station, waarbij om de 5 m een NAP-hoogte is bepaald. Een selectie van de aangetroffen grondsporen is met de hand gecoupeerd, waarbij de vondsten zijn verzameld. Deze selectie werd gebaseerd op het verkrijgen van dateerbaar materiaal enerzijds en het verkrijgen van inzicht in de aard en kwaliteit van de sporen anderzijds. Alle coupes zijn gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde sporen is vervolgens deels met de schop of troffel afgewerkt en, indien nodig bemonsterd voor archeobotanisch en archeozoologisch onderzoek.

Tijdens het aanleggen van het diepste vlak werd een profiel over de gehele lengte van de put aangelegd. Het putprofiel is gefotografeerd en getekend (op schaal 1:20) en vervolgens beschreven.

3 Resultaten

Afb. 3. Sporenoverzicht

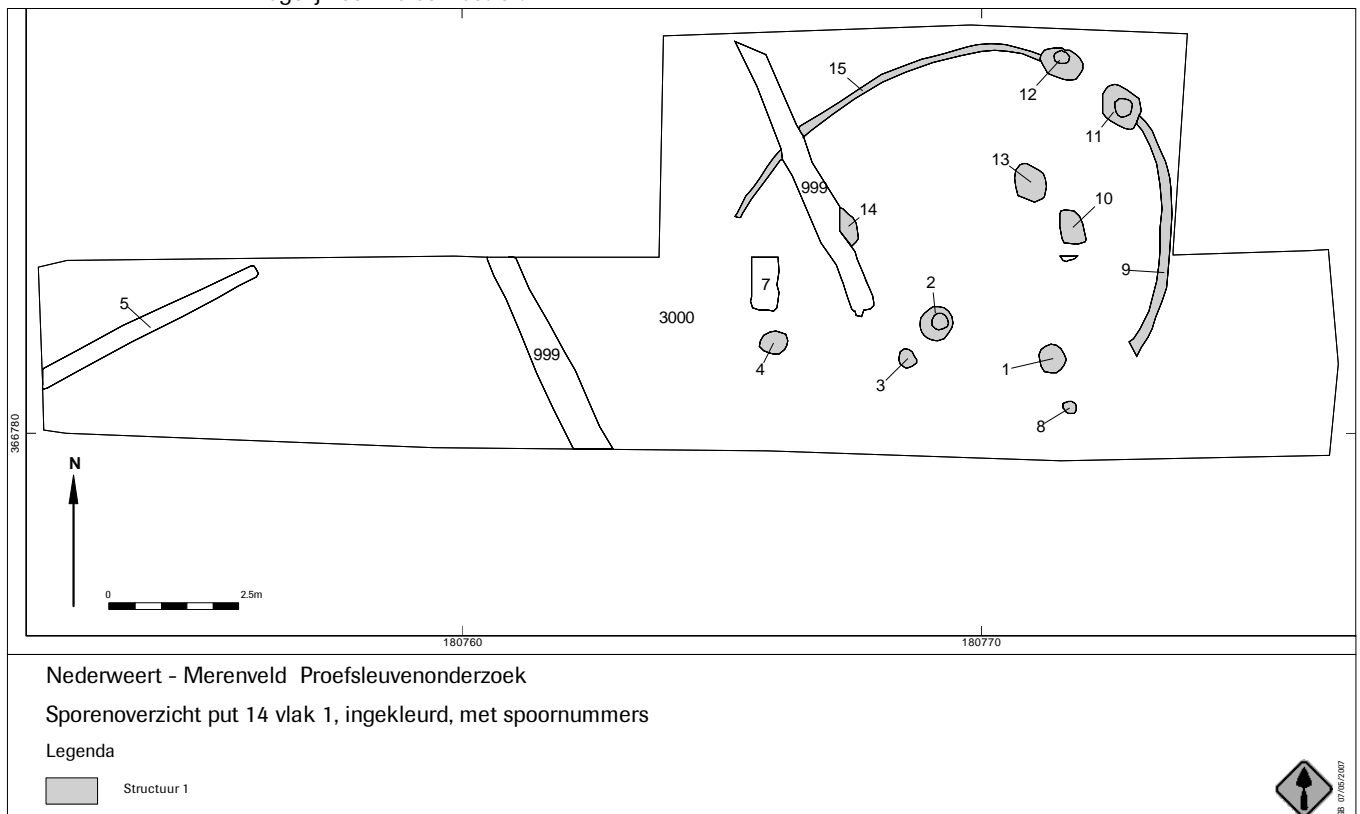

3.1 Fysisch geografisch onderzoek⁶

De profielen die tijdens het veldonderzoek zijn bestudeerd en beschreven komen overeen met het in het Programma van Eisen veronderstelde bodemprofiel. Het plangebied ligt in de kaartenheid zEZ23. Dit betreffen hoge zwarte enkeerdgronden in lemig fijn zand. Over het gehele terrein is er nauwelijks verandering in de profielen. Ze worden gekenmerkt door een bouwvoor met daaronder een esdek, dat in dikte varieert van 20 tot 50 centimeter. De top van het esdek lag op ca. 32,50 meter + NAP. Onder het esdek was in enkele putten (werkputten 6, 7, 8, 9, 11, 14) een vuil grijs gele zandige laag aanwezig, die geïnterpreteerd kan worden als een oude akkerlaag. Deze laag had een dikte variërend tussen de 6 en 12 centimeter. De top van de laag bevond zich tussen de 32,24 en 32,36 meter + NAP. Het oude akkerlaagje lag direct op het gele dekzand. Uit de profielopbouw blijkt dat er weinig verstoring van de bodem heeft plaatsgevonden. Een uitzondering hierop is werkput 2; deze put was in zijn geheel verstoord.

3.2 Sporen en structuren

Uit de Vroege IJzertijd zijn twee greppels aangetroffen op het centrale deel van het onderzochte terrein. Beide greppels hadden een noordnoordwest – zuidzuidoostelijke oriëntatie. De beide greppels liggen op circa 90 meter afstand van elkaar. Benevens de twee greppels is aan de noordzijde een kuil aangetroffen met aardewerk dat in de Vroege IJzertijd gedateerd kan worden. De verspreiding van aardewerk uit de Vroege IJzertijd in het noordelijke en centrale deel doet eveneens menselijke activiteiten in deze periode vermoeden. Mogelijk zijn de resten te relateren aan een nederzettingsterrein of akkerareaal. De aangetroffen greppels hebben mogelijk gediend als erfbegrenzing. Eventuele huisplattegronden, die op dergelijke erven uit deze periode verwacht zouden kunnen worden, zijn niet aangetroffen. Dit is echter een bekend fenomeen in de micro-regio Weert-Nederweert, waar in geen enkel geval (gedeelten van) huisplattegronden uit deze periode zijn aangetroffen.⁷ Vergelijkbare fenomenen zijn, naast in Nederweert, aangetroffen in heel Nederland, op onder meer de opgraving Ede 'De Vallei'.⁸ De relatief grote hoeveelheden aardewerk uit deze periode kunnen huiserven binnen deze greppels aanduiden. Indien nader onderzoek zal plaatsvinden, wordt geadviseerd aandacht te besteden aan het feit dat het hier mogelijk een huiserf betreft.

Afb. 4a. Sporen van een middeleeuwse huisplattegrond in werkput 14

⁶ Bijdrage van F. Zuidhoff.

⁷ Hiddink 2005, 78.

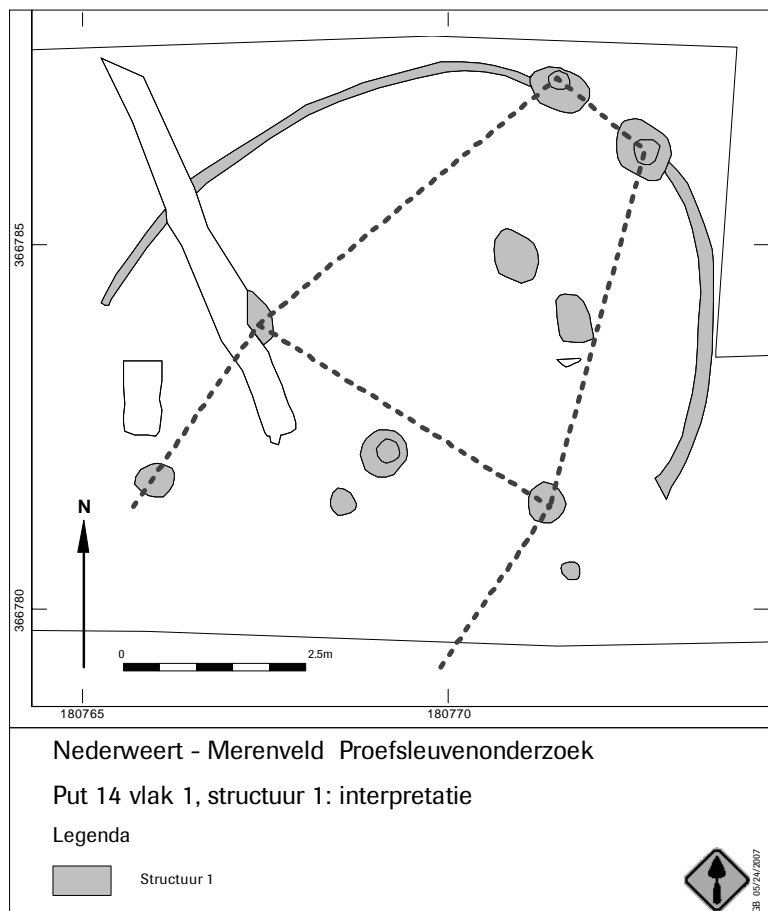
⁸ Hiddink 2005; Meijlink 2005.

Benevens de drie sporen uit de Vroege IJzertijd zijn in werkput 14 meerdere sporen uit (Volle) Middeleeuwen aangetroffen. In deze put zijn twee gebogen (wand)greppels aangetroffen die aan de noordzijde werden begrensd door twee standers (sporen 11 en 12). De greppels (sporen 9 en 15) waren circa 16 centimeter breed en 10 centimeter diep. In de vulling van de greppels werd in sommige delen een hoge concentratie verbrand leem aangetroffen. Eén van de twee paalsporen aan het uiteinde van een van de greppels is gecoupeerd. Dit paalspoor was circa 60 centimeter breed en 45 centimeter diep. Daarnaast zijn er centraal meerdere paalsporen aangetroffen die kunnen worden geïnterpreteerd als standers.

Afbeelding 4b & c: Overzicht vermoedelijke huisplattegrond werkput 14

Dit zijn de sporen 1, 2, 4, 10, 13 en 14. Van deze sporen is spoor 1 gecoupeerd. Dit spoor was 60 centimeter breed en circa 36 centimeter diep. In de coupe waren paalkuil en paalgat te spoor bevatte verbrande leem en veel houtskool. Spoor 8 betreft eveneens een paalkuil. Dit spoor had kleinere afmetingen; mogelijk betreft het hier een wandpaal. De aangetroffen sporen waren goed geconserveerd.

De sporen hebben behoord tot een, vermoedelijk bootvormige, noordoost zuidwest georiënteerde huisplattegrond. Aan de noordzijde worden twee grote staanders geflankeerd door gebogen lopende (wand)greppels. De greppel tussen de staanders is onderbroken; mogelijk betreft hier het een ingangspartij. In het centrale deel van de huisplattegrond zijn enkele staanders aangetroffen. Waarschijnlijk betreft het hier een éénschepige plattegrond. Het is echter tevens mogelijk dat het hier een meerbeukige boerderij betreft. Hoewel slechts een gering gedeelte van de huisplattegrond is aangetroffen, kunnen we hier mogelijk van een Dommelen-type spreken.⁹ De middenstijlen stonden vermoedelijk op een afstand van 4 meter van elkaar. De afstand tussen de stijlen was circa 2 meter. Het aardewerk dat de sporen van deze structuur afkomstig is, is gedateerd in de Volle Middeleeuwen. Daar slechts een gedeelte van de huisplattegrond is opgegraven, is het tot dusverre onzeker tot welk type deze plattegrond behoord. Een exacte datering van deze structuur is derhalve niet bekend.

Vergelijkbare bootvormige huizen zijn aangetroffen in onder meer Alphen Chaam, Dommelen en Bladel, maar ook in de micro-regio Weert-Nederweert¹⁰. Op het Rosveld bij Nederweert zijn zeven bootvormige huisplattegronden uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen.

Een drietal sporen bleek niet te kunnen worden gedetermineerd. Het betreft een kuil in werkput 9 en twee paalkuilen in werkput 11.

Op de onderzoekslocatie is een esdek aangetroffen, waaronder zich een oude akkerlaag bevindt.

3.3 Vondstmateriaal

In totaal zijn er 73 vondsten geborgen (zie bijlage). Het merendeel van de vondsten is gedaan bij het aanleggen van het vlak. Het vondstmateriaal bestaat hoofdzakelijk uit aardewerk afkomstig uit de onderste laag van het esdek en de ploeglaag op de top van het dekzand. Aardewerk specialisten hebben het aardewerk beschreven op type en datering.

Aardewerk¹¹

Verspreid over het terrein zijn in het esdek, de oude akkerlaag en in enkele sporen aardewerkvondsten gedaan. De aardewerkvondsten kunnen in twee periodes verdeeld worden, Vroege IJzertijd en Volle Middeleeuwen. Het Vroege IJzertijd aardewerk is aangetroffen in verschillende contexten: in het esdek (werkput 3 en 7), in de oude akkerlaag (werkput 6, 9, 10, 14) en in een kuil (werkput 1) en in twee greppels (werkput 5 en 7). Van het Vroege IJzertijd aardewerk konden enkele scherven gedetermineerd worden als Kalenderberg-aardewerk (werkput 6). Het aardewerk uit de Volle Middeleeuwen is eveneens afkomstig uit het esdek (werkput 7, 13, 15), het oude akkerlaagje (werkput 9, 15) en een enkele scherf uit een spoor (werkput 14). Het aardewerk kon gedetermineerd worden als Elmpeter- / Blauwgrijs- (ca. 1100-1200) en Maaslands aardewerk (ca. 900-1300).

Overige Materiaalsoorten

Ondanks de inzet van een metaaldetector zijn er geen metaalvondsten gedaan. In put 14 is bij structuur 1 een fragment verbrand bot aangetroffen; de context was echter twijfelachtig. Daarnaast zijn in het esdek enkele fragmenten onbewerkt natuursteen aangetroffen.

Monsters

Aangezien de contexten daar geen aanleiding toe gaven zijn er geen monsternames gedaan.

⁹ Theuws et al. 1988.

¹⁰ Dierendock 1989; Hiddink 2005; Meijlink 2005; Van Regteren Altena zj; Theuws et al. 1988.

¹¹ Het aardewerk is gedetermineerd door S. Bloo & S. Ostkamp van ADC Archeospecialisten.

4 Synthese

4.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het archeologisch onderzoek samengevat en in een breder kader geplaatst door middel van het beantwoorden van de onderzoeksvragen die in hoofdstuk 1.3 zijn gesteld.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1. Wat is de bodemopbouw binnen het plangebied?
- Het onderzochte terrein wordt gekenmerkt door enkeerdgronden. De geologische opbouw bestaat uit een bouwvoor met eronder een esdeklaag, een mollenlaag, in enkele putten een akkerlaagje en vervolgens het dekzand.
2. Wat is de bodemkwaliteit (gaafheid)?
- Het esdek is in alle putten aanwezig, het oude akkerlaagje is niet overal zichtbaar. Mogelijk is deze opgenomen in het esdek. Werkput 2 bleek in zijn geheel verstoord te zijn door recente verstoringen.
3. Hoe dik is de verwachte oude akkerlaag? En op welke diepte t.o.v. NAP bevindt het zich? Bevinden zich binnen het plangebied archeologische resten?
- Daar waar de oude akkerlaag is aangetroffen had deze een dikte tot maximaal 12 centimeter. Hij bevindt zich tussen 32,24 en 32,36 +NAP.
In het plangebied zijn meerdere sporen aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de Vroege IJzertijd en de (Volle) Middeleeuwen. De sporen betreffen greppels, een kuil en enkele paalsporen en wandgreppels van een huisplattegrond.
4. Zijn antropogene grondsporen aanwezig?
- Twee greppels en een kuil zijn in de IJzertijd te dateren.
Uit de (Volle) Middeleeuwen dateren enkele paalsporen en wandgreppels van een huisplattegrond.
5. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig per periode, wat is per periode de vondstdichtheid en kwaliteit?
- Er zijn aardewerkvondsten gedaan die gedateerd kunnen worden in de Vroege IJzertijd en Volle Middeleeuwen. Het aardewerk is voornamelijk gevonden in het esdek en de oude akkerlaag. In beide lagen is zowel Vroege IJzertijd als Middeleeuws aardewerk gevonden. Het aangetroffen aardewerk is beperkt tot maximaal enkele scherven per put. De conserveringsgraad is redelijk.
6. Bevinden zich binnen het plangebied archeologische resten en/of sporen uit de (Volle) Middeleeuwen, en zo ja, waaruit bestaan deze?
- In werkput 14 is een vermoedelijke bootvormige huisplattegrond uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen. Van de huisplattegrond zijn enkele staanders en twee wandgreppels gevonden.
7. Bevinden zich binnen het plangebied archeologische resten en sporen uit de post-Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd? En zo ja, waaruit bestaan deze?
- Specifieke post-Middeleeuwse sporen zijn niet aangetroffen.
8. Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de aangetroffen archeologische resten?
- De IJzertijd sporen betreffen twee greppels en een kuil. Mogelijk vormen de beide greppels een erfbegrenzing. Overblijfselen van structuren zijn op de onderzoekslocatie echter niet aangetroffen. De sporen zijn goed bewaard gebleven.
Uit de Middeleeuwen zijn van een huisplattegrond enkele paalsporen en twee wandgreppels aangetroffen. Deze sporen zijn goed geconserveerd.
9. Wat is de aard, omvang, datering en conserveringstoestand van de aangetroffen vindplaats?
- Daar de sporen uit de Volle Middeleeuwen beperkt zijn en uitsluitend in het zuidwesten van de onderzoekslocatie zijn aangetroffen, kunnen de omvang en de aard van een eventuele nederzetting uit deze periode niet worden bepaald. De conserveringstoestand van de aangetroffen sporen uit deze periode is goed te noemen.
De aangetroffen IJzertijdsporen zijn tevens beperkt. De conservering van deze sporen is redelijk te noemen. De aangetroffen sporen en de verspreiding van aardewerk uit de Vroege IJzertijd in het noordelijke en centrale deel doen menselijke activiteiten in de Vroege IJzertijd vermoeden. Mogelijk vormen de greppels een erfbegrenzing en maken de aangetroffen sporen deel uit van een nederzetting. De aard en omvang van deze eventuele vindplaats zijn echter onduidelijk. Concluderend kan worden gesteld dat de omvang en

- aard van zowel de middeleeuwse als de ijzertijdsporen onduidelijk zijn en derhalve nog niet zijn bepaald.
10. Wat is de exacte locatie van de archeologische resten?
- De IJzertijd greppels liggen in het centrale gedeelte aan de west- en oostzijde van het terrein, de IJzertijd kuil aan de noordzijde. De Middeleeuwse huisplattegrond bevindt zich aan de zuidwestzijde van het onderzochte terrein.
 11. Wat is de diepte (t.o.v. maaiveld) en de hoogteligging (t.o.v. NAP) van de archeologische resten
- De IJzertijd greppels liggen op circa 32+NAP, de IJzertijd kuil op 31,9 + NAP. De Middeleeuwse sporen zijn aangetroffen op circa 32,20 – 32,30 +NAP. Zowel de IJzertijd als Middeleeuwse sporen zijn aangetroffen op de top van het dekzand, op circa 0,6 meter onder maaiveld.
 12. Wat is de aard van de vindplaats
- zie punt 9.
 13. Hoe kunnen de aangetroffen archeologische resten worden gewaardeerd?
- zie paragraaf 5.1.
 14. Welk advies kan op basis van de resultaten van het archeologische proefsleuvenonderzoek worden gegeven voor de omgang met archeologische waarden?
- zie paragraaf 5.2.
 15. Kan op basis van de resultaten iets gezegd worden over de landschappelijke setting?
-Zowel uit het vooronderzoek als uit het IVO is gebleken dat bewoning heeft plaatsgevonden op het gele dekzand. Hierboven is een oude akkerlaag en het esdek aangetroffen.
 16. Kan op basis van de onderzoeksresultaten iets worden gezegd over een bepaalde functie van de aangetroffen sporen en structuren?
Zie punt 9.
 17. Vullen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek het eerder uitgevoerde bureau- en veldonderzoek aan?
-De resultaten van het proefsleuvenonderzoek bevestigen het eerder uitgevoerde onderzoek enerzijds en vullen het anderzijds aan. Gedurende het vooronderzoek zijn het esdek en de akkerlaag aangetroffen, evenals overblijfselen uit de Volle Middeleeuwen. Het voorkomen van een deel van een huisplattegrond uit die periode was niet expliciet verwacht.
Het voorkomen van IJzertijdsporen op de onderzoekslocatie was tevens niet verwacht op grond van het vooronderzoek.
De middeleeuwse huisplaats ligt aan de rand van de vindplaats, zoals die op grond van de resultaten van het bureau- en booronderzoek werd verwacht. Hieruit blijkt dat een booronderzoek op een esdek van beperkte waarde is.
 18. Vullen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek de bewoningsgeschiedenis van Nederweert aan?
-De onderzoeksstrategie in Nederweert – Merenveld is onder meer gebaseerd op de onderzoeken die in de micro-regio Weert-Nederweert hebben plaatsgevonden. Vanuit dit perspectief bezien vormt de onderhavige opgraving een geheel met de overige onderzoeken in het gebied. De huidige onderzoeksresultaten vullen echter wel degelijk de bewoningsgeschiedenis van Nederweert aan. Nieuwe vindplaatsen in de micro-regio ontlenen hun waarde in belangrijke mate aan de mogelijkheid tot vergelijking met naburige vindplaatsen.¹²
Algemeen kan worden gesteld dat de oude akkerlaag onder het esdek een bekend fenomeen is in de regio.¹³
De sporen uit de IJzertijd vullen het beeld van de bewoningsgeschiedenis aan. De resultaten hiervan verhouden zich daarnaast prima tot het beeld dat van de regio bekend is. Pas de afgelopen decennia is duidelijk geworden dat onder de oude akkercomplexen eveneens vindplaatsen uit de IJzertijd schuilgaan. Hoewel inmiddels een aanzienlijk aantal van deze vindplaatsen is onderzocht, is een groot gedeelte de afgelopen tientallen jaren door bebouwing verstoord. Onderzoek van de hier aangetroffen overblijfselen dragen derhalve bij aan een beter inzicht in de bewoningsgeschiedenis in deze periode in de micro-regio. Mogelijk kan een beter beeld worden verkregen omtrent het zwervende karakter dat de bewoning in de IJzertijd heeft gekend. Een opvallend fenomeen is het ontbreken van huisplattegronden. Indien we ervan uitgaan dat de aangetroffen greppels als

¹² Hiddink 2005, 7.

¹³ Ook bij de opgravingen Nederweert – Rosveld is dit fenomeen aangetroffen. (Hiddink 2005, 11).

erfafscheiding hebben gediend, zouden huisplattegronden kunnen worden verwacht. In de micro-regio zijn echter nooit (delen van) huisplattegronden aangetroffen. Hiddink noemt hiervoor als mogelijke redenen de latere verploegingen in het gebied en de mogelijke afwijkende constructie van de huizen, waarbij de wanden zouden zijn opgebouwd met behulp van liggende funderingspalen en relatief ondiepe middenstijlen.¹⁴

Betreffende de bewoningssporen uit de Volle Middeleeuwen kan worden gesteld dat de bootvormige huisplattegrond uitstekend binnen het beeld van de micro-regio past.

Onderzoek naar de aard en omvang van de bewoning kan een beter inzicht geven in de bewoningsgeschiedenis van het Weertse gebied.

19. Hoe verhoudt zich dit met het beeld dat we hebben van de regio?
-zie punt 18.
20. Zijn er onder het bereikte vlak nog archeologieverdachte lagen aanwezig (uit de periode van vóór de Middeleeuwen) die ten tijde van de realisatie van de gewenste herontwikkeling bedreigd worden? Zo ja wat zijn hiervoor de aanbevelingen op basis van het uitgevoerde onderzoek?
-Onder het bereikte vlak zijn geen archeologieverdachte lagen meer aanwezig. De sporen zijn aangetroffen onder de oude akkerlaag, op het gele dekzand. Hieronder hebben geen menselijke activiteiten meer plaatsgevonden.

¹⁴ Hiddink 2005,78.

5 Conclusie

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardstelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing omdat de vindplaats niet bovengronds zichtbaar is. Alleen de laatste twee niveaus zijn op deze vindplaats van toepassing. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit.

De vindplaats is ruimtelijk goed bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van hoge kwaliteit. Het deel met sporen is echter van onvoldoende omvang om van een representatief deel van een nederzetting te spreken.

De conservering van de grondsporen is goed. Voornamelijk de overblijfselen uit de Volle Middeleeuwen, in het zuidwesten van de onderzoekslocatie, zijn uitstekend bewaard gebleven. De greppels en de kuil die in de IJzertijd gedateerd kunnen worden, zijn van middelmatige – hoge kwaliteit. Het aardewerk dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is weinig verweerd en gefragmenteerd. Bot en zaden zijn slecht bewaard gebleven. De conservering van sporen en vondsten wordt hoog gewaardeerd.

De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 5 punten. Dit is een score die bovengemiddeld is en die haar het predikaat 'behoudenswaardig' oplevert (tabel 2).

Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. De zeldzaamheid is van middelhoge kwaliteit. Hoewel in de regio meerdere vindplaatsen uit de IJzertijd en Volle Middeleeuwen zijn aangetroffen, is dit niet het geval in de directe omgeving. De informatiewaarde is derhalve hoog. De ensemblewaarde is middelmatig.

De inhoudelijke kwaliteit van de vindplaats in het zuidwesten van het onderzoeksterrein is middelmatig – hoog, daar in de directe omgeving weinig vergelijkbare nederzettingen zijn aangetroffen.

Over het centrale en noordelijke deel van het onderzoeksterrein, waar overblijfselen uit de IJzertijd zijn aangetroffen, is tot dusverre weinig bekend. Indien de aangetroffen greppels uit de IJzertijd als erfafscheiding hebben gediend, is het mogelijk dat op het terrein intacte bewoningsresten uit deze periode aanwezig zijn. Een Aanvullend Inventariserend Veldonderzoek zal nader uitsluitsel moeten geven.

De totale score voor de inhoudelijke kwaliteit is 7 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan ook hoog.

Tabel 2. Scoretabel waardstelling (naar KNA, versie 3.1).

Waarden	Criteria	Scores			
		Hoog	Midden	Laag	Totale score
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord			
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord			
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2		5
	Conservering	3			
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		2		7
	Informatiewaarde	3			
	Ensemblewaarde		2		
	Representativiteit	N.v.t.			

5.2 Selectieadvies

Op grond van de hierboven beschreven waardering van de onderzoekslocatie wordt het volgende geadviseerd:

In eerste instantie wordt aangeraden het onderzoeksgebied *in situ* te behouden. Aan zowel de fysieke als inhoudelijke kwaliteiten kan een hoge score worden toegekend.

Indien het niet mogelijk is de locatie *in situ* te behouden, wordt aangeraden in het zuidwesten van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de deels aangetroffen middeleeuwse huisplattegrond, een Definitief Archeologisch Onderzoek uit te (laten) voeren. Het betreft een gebied van 60 bij 40

meter (afb. 5). In de directe omgeving zijn dergelijke huisplattegronden en bijbehorende erven niet op grote schaal aangetroffen. Kennis van deze vindplaats kan de bewoningsgeschiedenis van Nederweert aanvullen.

In het noorden en centrum van de onderzoekslocatie zijn enkele sporen aangetroffen, die kunnen dateren in de IJzertijd. Dergelijke resten zijn in de directe omgeving niet aangetroffen. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft echter geen duidelijke resultaten kunnen bereiken. Mogelijk maken de aangetroffen greppels deel uit van een erfafscheiding of greppelsysteem. In overleg met het bevoegd gezag¹⁵ wordt aanbevolen dit gedeelte van het onderzoeksgebied nader te onderzoeken door middel van het aanleggen van enkele proefsleuven (afb. 5). Om de loop en derhalve de functie van de greppels te kunnen bepalen, wordt geadviseerd vier proefsleuven aan te leggen van 20 bij 4 meter ter hoogte van de proefsleuven 5 en 7. Eventueel kunnen deze worden uitgebreid om de exacte loop te onderzoeken. Indien hieruit blijkt dat we te maken hebben met een erfafscheiding, is het mogelijk dat in het centrale gedeelte van het onderzoeksgebied sporen uit de IJzertijd gesitueerd zijn. Hiertoe wordt geadviseerd om, indien nodig, twee extra proefsleuven van 20 bij 4 meter aan te leggen ter hoogte van proefsleuf 6.

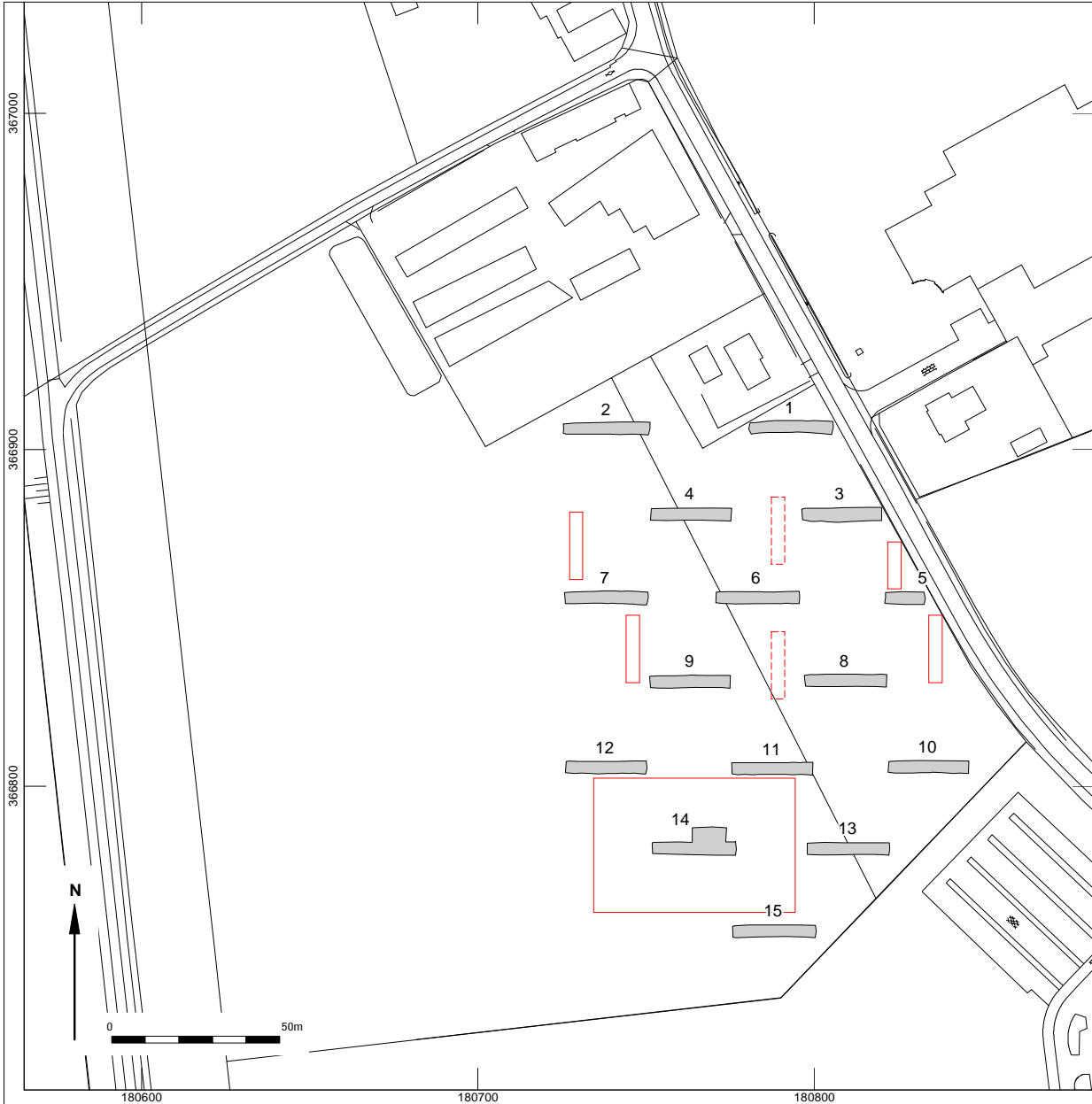
Geadviseerd wordt gedurende het vervolgonderzoek aandacht te besteden aan de volgende aspecten:

- betreffende de IJzertijd sporen: hebben de aangetroffen greppels inderdaad gefunctioneerd als erfafscheiding? Zo ja, zijn op het terrein nog verdere bewoningsresten uit deze periode aanwezig? Indien dit het geval is, wat is de aard en omvang van deze overblijfselen?
- Betreffende de sporen uit de Volle Middeleeuwen: zijn, naast de in het IVO aangetroffen sporen van een huisplattegrond, andere bewoningsresten uit deze periode aanwezig? Behoren de aangetroffen sporen tot een erf? Wat is de aard en omvang van dit erf? Bevindt zich in dit gebied een mogelijke nederzetting uit deze periode?

¹⁵ De provincie Limburg is bij dit onderzoek het bevoegd gezag.

Afb. 5 Advieskaart

Nederweert - Merenveld

Advieskaart

Legenda

- Proefsleuven met nummer
- Aan te leggen sleuven
- Eventueel aan te leggen sleuven

Literatuur

Dierendonck, R.M., 1989, Archeologie en historie van een ontginningshoeve. De Kriekeschoor bij Bladel. In: A. Verhoeven & F. Theuws, *Het Kempenproject 3 -1089, De Middeleeuwen Centraal, Waalre*.

Hiddink, H., 2005: *Opgravingen op het Rosveld bij Nederweert 1. Landschap en bewoning in de IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen*, Amsterdam (Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 22)

Meijlink, B.H.F.M., 2005: *Archeologisch onderzoek in het tracé van de rondweg Alphen (gemeente Alphen-Chaam) in opdracht van de Provincie Noord-Brabant. Vindplaatsen 6 Molenbaan, 5 Prinsenhoef en 3 Belslijntje*, Amersfoort.

Oude Rengerink, J.A.M., 2006: *Archeologisch Rapport 2006/63. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek Winnerstraat te Nederweert*, Oranjewoud.

Oude Rengerink, J.A.M., 2007: *Programma van Eisen Nederweert Merenveld*.

Regteren Altena, van, H.H., z.j., *Opgravingen te Dommelen*.

Schrijer, E., 2002: *Rapport Ede 'De Vallei'*, Amersfoort (ADC-rapport 151).

Theuws, F., A. Verhoeven & H.H. van Regteren Altena, 1988: *Medieval Settlement at Dommelen. Parts I and II.*, (ROB berichten 38, 229-430)

Lijst van afbeeldingen en tabellen

Afb. 1a. Kaart van Nederland met de ligging van Nederweert

Afb. 1b. Locatie van het onderzoeksgebied op de topografische kaart.

Afb. 2. Overzicht van de putten.

Afb. 3. Sporenoverzicht

Afb. 4a & b. Overzicht vermoedelijke huisplattegrond werkput 14

Afb. 5 Advieskaart

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

Tabel 2. Scoretabel waardestelling (naar KNA 3.1).